

Dr. Els M.A. Blijd-Hoogewys (41) is klinisch psycholoog / psychotherapeut en werkt bij INTER-PSY als hoofd Infantteam en Autismeteam. Ze is voorzitter van de wetenschappelijke raad van Stichting Benchmark GGZ en medeorganisator van het Nationaal Autisme Congres.
Contact: www.blijd-hoogewys.com
Twitter: @een_psycholoog

Ook 'sociale' vrouwen kunnen autisme hebben

Autismespectrumstoornissen (ASS) komen vaker voor bij mannen dan bij vrouwen. De verhouding is 4:1, tot zelfs 10:1 bij hoger intelligentieniveau. Sinds kort is er meer aandacht voor de subgroep van meisjes en vrouwen die ASS heeft, maar bij wie deze diagnose toch gemist wordt. Niet zelden krijgen zij andere psychiatrische diagnoses en behandelingen die niet aansluiten.

Het betreft een subgroep die ernstige problemen kent, maar die door sociaal compensatiegedrag – het (on)bewust verhullen van ASS-symptomen – té sociaal lijkt om het stellen van ASS te overwegen. Ook jongens en mannen kunnen ASS-problemen compenseren (bijvoorbeeld door sociale beredenering te gebruiken in plaats van sociaal aanvoelen) of camoufleren (naar de neusbrug kijken in plaats van echt oogcontact), zeker wanneer zij een goede intelligentie hebben. Echter, meisjes en vrouwen lijken hier nog verder in te gaan. Dit kan te maken hebben met socialisatie: meisjes worden meer gestimuleerd tot het aangaan van sociaal contact.

Meisjes en vrouwen bij wie de ASS-diagnose gemist wordt, imponeren socialer, communicatiever en minder rigide. Ze vertonen meer sociale interesse en zijn expressiever. Hun sociaal gedrag is echter wel erg oppervlakkig. Er is geregeld sprake van 'sociale echolalie' (kopiëren van sociaal gedrag van anderen, dat egosyntoon lijkt, maar waarbij dieper begrip van sociale relaties ontbreekt) en 'sociale preoccupatie' (excessief verzamelen van informatie over mensen en sociale processen, in tegenstelling tot over dingen en mechanische processen, zoals trainen, heelal en dinosaurussen). Daardoor kunnen meisjes met ASS, naarmate de tijd vordert, steeds socialer en dus minder autistisch overkomen. Hun (vrouwelijke vorm van) autisme (sociale echolalie en sociale preoccupatie) maakt ze ogenschijnlijk minder autistisch.

Het steeds aanpassen aan anderen, als een kameleon, kan echter leiden tot minderwaardigheidsgevoelens, een identiteitscrisis en

zelfs een burn-out. Het compenseren en camoufleren kan hen verbrengen, maar kost dagelijks veel energie. Het is emotioneel uitputtend om continu het sociaal gedrag van anderen te observeren, te analyseren en het eigen gedrag hieraan aan te passen om sociale blunders te voorkomen. Daarnaast kan het leiden tot overschatting en overvraging door de omgeving. Dit alles kan secundaire chronische problematiek veroorzaken, zoals somberheids- en angstklachten. Niet zelden vormen deze de uiteindelijke aanmeldklacht (en zelfs diagnose) in de volwassenheid.

ASS-diagnostiek bij vrouwen vergt haast filmisch doorvragen. Kort door de bocht: "ASS bij mannen 'zie' je door goed te kijken, ASS bij vrouwen 'hoor' je door goed toe te vragen." Regelmatig laten hulpverleners zich misleiden door het feit dat deze vrouwen getrouwd zijn, een man en kinderen hebben, en soms zelf een 'sociaal' beroep uitoefenen (zoals psycholoog of arts). Autobiografische boeken van vrouwen met ASS (Liane Holliday-Willey, Henny Struik, Bep Schilder en Trenke Riksten-Unsworth) kunnen hulpverleners bewuster maken van de vrouwelijke uitingsvormen van ASS, waardoor zij meer zicht krijgen op de daaruit voortvloeiende problemen.

Onderkenning van ASS bij vrouwen en de daarbij horende deskundige psycho-educatie maakt dat deze groep vrouwen beter rekening kan houden met hun beperkingen. Hierdoor kan co-laterale comorbiditeit worden beperkt en kunnen deze meisjes en vrouwen bepaalde typische 'autistische' kenmerken juist in hun voordeel gebruiken. ASS wordt dan een kracht in plaats van een belemmering. ←

Wilt u uw oproep of initiatief onder de aandacht brengen van uw collega's in het hele land? Mail dan uw bijdrage voor deze rubriek naar depsychiater@bpmmedica.nl.